

Σχέσεις σχολείου και γονέων: συνεργασία και σύγκρουση

School and parents relations: Cooperation and conflict

Σταύρος Τσέτσος, *Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Μεταπτυχιακός φοιτητής ΕΑΠ,*
tsetsos.stavros@hotmail.com

Stavros Tsetsos, Teacher of Primary Education, Graduate student of HOU, tsetsos.stavros@hotmail.com

Abstract: According to the international literature, parental involvement is one of the components of school effectiveness, which in turn leads to improved quality of education in educational units. The participatory, admirable, problematic or conflictual parental involvement depends on from the shape of educational policy of units. In this paper we discuss the legal rights of the Parent-Teacher Association and their profile. We explain the terms “parental involvement” and “parental participation”. Also, we propose radical actions to strengthening the limited parental involvement. Finally, we quote the main causes of school-parent conflicts and propose practices of avoid and or prevention, and their management methods.

Keywords: Parental involvement, strengthening of parental involvement, conflict avoidance practices, conflict management.

Περίληψη: Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία η γονεϊκή εμπλοκή αποτελεί μία από τις συνιστώσες της σχολικής αποτελεσματικότητας, η οποία με τη σειρά της οδηγεί στη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης στις εκπαιδευτικές μονάδες. Η συμμετοχική, αγαστή, προβληματική ή συγκρουσιακή γονεϊκή εμπλοκή εξαρτάται από τη μορφή της εκπαιδευτικής πολιτικής των μονάδων. Στην παρούσα εργασία συζητούμε τη νομική κατοχύρωση του θεσμού του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων και το προφίλ του. Εξηγούμε τους όρους γονεϊκή εμπλοκή και γονεϊκή συμμετοχή. Επίσης, προτείνουμε δράσεις για ενίσχυση της περιορισμένης γονεϊκής συμμετοχής. Τέλος, παραθέτουμε τις κύριες αιτίες των συγκρούσεων σχολείου – γονέων και προτείνουμε πρακτικές αποφυγής ή πρόληψης, καθώς και τρόπους διαχείρισής τους.

Λέξεις κλειδιά: Γονεϊκή εμπλοκή, ενίσχυση γονεϊκής συμμετοχής, συγκρούσεις, πρακτικές αποφυγής, διαχείριση συγκρούσεων.

Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες η ερευνητική κοινότητα, κυρίως των Επιστημών της Αγωγής, έχει στραφεί στη διερεύνηση πολλών παραμέτρων που αποτελούν παράγοντες της αποτελεσματικότητας και της βελτίωσης της ποιότητας της εκπαίδευσης. Ένας από τους παράγοντες αυτούς είναι η γονεϊκή εμπλοκή. Οι σχέσεις γονέων – σχολείου, πτυχές των οποίων έχουν εστιάσει πολλοί ερευνητές, συντελούν επικουρικά στην ανάπτυξη και εξέλιξη συνιστωσών του νοητικού, συναισθηματικού και ψυχικού κόσμου των μαθητών αλλά και στην εύρυθμη λειτουργία του σχολείου. Τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών κατέδειξαν μια σειρά από επιτεύξεις των μαθητών όπως η αποτελεσματική μάθηση, η ποιότητα της μάθησης, η βελτίωση της κοινωνικής τους συμπεριφοράς και συνεργασίας, η ανάπτυξη αγαστών σχέσεων ανάμεσα σε μαθητές, δασκάλους και γονείς, η εθελούσια συμμετοχή σε κοινωνικές δράσεις, ο σεβασμός στους κανόνες της ομάδας, η αποδοχή του ρόλου κάθε μαθητή στην ομάδα, η συνειδητοποίηση του «ανήκειν» στην ομάδα, η συναισθηματική τους ανάπτυξη κ.τ.λ. Η οικοδόμηση των σχέσεων γονέων – σχολείου είναι αμφίπλευρη και εξαρτάται τόσο από τις «ανοικτές» πρακτικές και πολιτικές του σχολείου προς τους γονείς και γενικότερα προς την κοινωνία, όσο και από την θετική ανταπόκριση των γονέων (Ice&Hoover-Dempsey, 2011). Από τη μια, αρκετές φορές το σχολείο δεν προσφέρει στους γονείς την ευκαιρία να εμπλακούν ενεργά και να προσφέρουν υποστηρικτικά στην νοητική, την ψυχοσωματική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Από την άλλη, κάποιοι γονείς δεν ανταποκρίνονται θετικά στο κάλεσμα του σχολείου. Η αδιαλλαξία ανάμεσα στις δυο πλευρές επιφέρει πολλές φορές συγκρούσεις. Η διαχείριση των συγκρούσεων ανάμεσα στις δύο πλευρές πρέπει να οργανώνεται μεθοδικά, ώστε να μην οδηγούνται οι εμπλεκόμενοι σε ακρότητες οι οποίες μόνο κακό κάνουν στον τελικό αποδέκτη, που είναι ο μαθητής.

1. Η συνεργασία Σχολείου –γονέων

1.1. Οι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων - η νομική τους κατοχύρωση

Μέχρι το 1985, η συμμετοχή των γονέων στα εκπαιδευτικά πράγματα ήταν προαιρετική και εξαρτιόταν από την πρωτοβουλία της εκπαιδευτικής μονάδας. Οι δράσεις τους αφορούσαν τη χρηματοδότηση των σχολικών ταμείων, την πρόσληψη εκπαιδευτικών με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου, τη συντήρηση διδακτηρίων κ.τ.λ. Το 1985 η ελληνική πολιτεία με το άρθρο 53 του Ν. 1566 εισήγαγε το θεσμό της συμμετοχής των γονέων στη λειτουργία του σχολείου ως βοηθητικό όργανο της διοίκησής του (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008). Το παραπάνω

άρθρο αντικαταστάθηκε από το άρθρο 2 του Ν. 2621/98, το οποίο έδινε τη δυνατότητα συγκρότησης του συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων σε επίπεδο εκπαιδευτικής μονάδας, της Ένωσης Γονέων σε επίπεδο Δήμου, της Ομοσπονδίας Γονέων σε επίπεδο Νομού και της συνένωσης όλων των ομοσπονδιών σε μια Συνομοσπονδία. Εκπρόσωποι των παραπάνω θεσμών αποτελούν μέλη των Σχολικών Συμβουλίων, των Δημοτικών και των Νομαρχιακών Επιτροπών Παιδείας, καθώς επίσης και του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (Μπάκας, 2007). Με το παραπάνω νομικό πλαίσιο οι προαναφερόμενοι θεσμοί απέκτησαν νομική υπόσταση και δύναμη στα εκπαιδευτικά δρώμενα. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, η εμπλοκή των γονέων στους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων είναι πιο ουσιαστική και συχνά επιζητούν πιο ενεργητική συμμετοχή στη λειτουργία του σχολείου (Μπόνια, 2011).

1.2. Το προφίλ του συλλόγου Γονέων και κηδεμόνων

Οι πρακτικές με τις οποίες οι γονείς αντιμετωπίζουν το σχολείο, εναπόκεινται στο κοινωνικο-μορφωτικό τους υπόβαθρο. Γονείς που προέρχονται από τις κατώτερες κοινωνικο-μορφωτικές τάξεις, θεωρούν το σχολείο ως έναν μη προσπελάσιμο μηχανισμό και σπάνια επιδιώκουν να συζητήσουν θέματα που αφορούν τα παιδιά τους μέσα σ' αυτό. Από την άλλη, οι άσχημες πιθανόν μαθητικές τους εμπειρίες τούς καθιστούν δειλούς και αναποφασιστικούς. Επομένως, η συμμετοχή των γονέων αυτών στα εκπαιδευτικά δρώμενα καθίσταται προβληματική (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008). Οι γονείς που προέρχονται από τα μεσαία κοινωνικο-μορφωτικά στρώματα, ταυτίζονται με τους εκπαιδευτικούς και φαίνεται ότι έχουν την ίδια κοινωνικο-μορφωτική προέλευση. Δημιουργούν καλύτερες σχέσεις και ανάμεσά τους συγκροτούνται πιο ειλικρινή πλαίσια εμπιστοσύνης και αλληλοεκτίμησης. Οι γονείς αυτής της κατηγορίας επισκέπτονται συχνά το σχολείο και δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τα παιδιά τους (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008). Το ίδιο ενδιαφέρον δείχνουν και οι γονείς που ανήκουν στην προνομιούχα τάξη. Όμως, πολλές φορές η τάση τους να επικρίνουν τους εκπαιδευτικούς, καθώς και ο «σνομπισμός τους», δημιουργούν, όχι μόνο, μεγάλη ανασφάλεια στους εκπαιδευτικούς αλλά εισπράττουν και την άρνησή τους για ευρύτερη συνεργασία (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008).

1.3. Οι έννοιες της γονεϊκής εμπλοκής και της γονεϊκής συμμετοχής

Οι δύο έννοιες έχουν χρησιμοποιηθεί αρκετά στη διεθνή βιβλιογραφία για να περιγράψουν τις σχέσεις γονέων και σχολείου. Σύμφωνα με τον Συμεού (2003) οι παραπάνω έννοιες έχουν διαφορετική σημασία. Η γονεϊκή εμπλοκή σχετίζεται με μια περιορισμένη και καθοδηγούμενη ανάμειξη του γονέα στο εκπαιδευτικό περιβάλλον του σχολείου και τον καθιστά «θεατή» στις διάφορες δράσεις της εκπαιδευτικής μονάδας, στην ενημέρωσή του για την επίδοση του παιδιού του ή των τυπικών υποχρεώσεών του απέναντι στο σχολείο (Davis & Johnson, 1996, όπ. αναφ. στον Συμεού, 2003). Η έννοια της γονεϊκής συμμετοχής εντάσσεται σε ευρύτερα και σύνθετα πλέγματα σχέσεων και δράσεων που αναπτύσσονται

στο σχολικό χώρο τόσο στη στοχοθεσία, όσο και στο περιεχόμενο. Οι δραστηριότητες των γονέων στην περίπτωση αυτή ποικίλλουν και περιλαμβάνονται στο γενικότερο πλαίσιο λειτουργίας του σχολείου. Γονείς και σχολείο αλληλεπιδρούν στον ίδιο χώρο με συνευθύνη. Προϋποθέσεις βέβαια της αλληλεπίδρασης αυτής που έχει στόχο τη βελτίωση της επίδοσης του μαθητή σε γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και της περαιτέρω αποτελεσματικότητας του σχολείου, είναι ο καθορισμός των ορίων δράσης και δικαιοδοσίας κάθε πλευράς, η ειλικρίνεια και η αμοιβαία εμπιστοσύνη (Soliman, 1996, όπ. αναφ. στον Συμεού, 2003). Από την ανάλυση των δυο εννοιών συμπεραίνεται εύκολα ότι η γονεϊκή συμμετοχή εναρμονίζεται με τη συστημική προσέγγιση ως προς τη θεώρηση των γονέων σε σχέση με το σχολείο. Σύμφωνα με τη συστημική προσέγγιση (Κουτούζης, 1999) ένα οργανωτικό σύστημα όπως είναι η εκπαιδευτική μονάδα, αποτελείται από διάφορα αλληλοεξαρτώμενα τμήματα όπως η διεύθυνση, το εκπαιδευτικό προσωπικό, το βοηθητικό προσωπικό, οι μαθητές, οι γονείς, οι τοπικοί θεσμοί. Τα τμήματα αυτά συνεργάζονται και αλληλεπιδρούν για την επίτευξη των ίδιων στόχων.

1.4. Προτάσεις δράσεων για ενίσχυση της περιορισμένης συμμετοχής γονέων

Η Πασιαρδή (2001) εντάσσει τη γονεϊκή συμμετοχή στους παράγοντες που ενισχύουν τη σχολική αποτελεσματικότητα. Επομένως, όσο πιο υψηλό είναι το επίπεδο της συνεργασίας οικογένειας και σχολείου, τόσο μεγαλύτερο είναι το όφελος του κοινού τους παρονομαστή, δηλαδή του μαθητή και τόσο περισσότερο αυξάνεται η αποτελεσματικότητα της σχολικής μονάδας. Δυστυχώς το ποσοστό των γονέων που επιζητούν περισσότερη ενεργητική συμμετοχή στη λειτουργία του σχολείου είναι σχετικά μικρό. Οι περισσότεροι γονείς δείχνουν μια τάση αποφυγής για τη συμμετοχή τους στα εκπαιδευτικά δρώμενα. Στην Αγγλία και την Κύπρο λίγα είναι εκείνα τα σχολεία που συνεργάζονται με τους γονείς. Στις Η.Π.Α οι γονείς προβάλλουν τη δικαιολογία της έλλειψης του χρόνου αλλά και της άγνοιας των πρακτικών με τις οποίες θα μπορούσαν να εμπλακούν (Λαγουμίδη, 2012). Ακόμη υπάρχουν γονείς που προέρχονται από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα κι έχουν αρνητική στάση συνεργασίας με το σχολείο και αρκετοί γονείς των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που θεωρούν ότι όσο μεγαλώνουν τα παιδιά τους, άλλο τόσο πρέπει να απομακρύνονται από τα δρώμενα του σχολείου. Τέλος, ένας αριθμός γονέων αποθαρρύνεται από την αρνητική στάση που έχουν κάποιοι εκπαιδευτικοί για τη γονεϊκή συμμετοχή (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008). Στις παραπάνω κατηγορίες γονέων χρειάζεται να δοθούν κίνητρα συμμετοχής.

Ο διευθυντής και ο σύλλογος διδασκόντων, αφού πρώτα έχουν επιμορφωθεί σε θέματα επικοινωνίας και διαπροσωπικών σχέσεων (Κόκκος, 1998), μπορούν να σχεδιάσουν ένα ενιαίο πρόγραμμα με δράσεις συμμετοχής και συνεργασίας στα πλαίσια του στρατηγικού προγραμματισμού, το οποίο θα απορρέει από τη συστημική προσέγγιση όσον αφορά τον τρόπο διοίκησης. Οι δράσεις, μερικές από τις οποίες πιθανόν να ανανεώνονται ή να αντικαθίστανται από άλλες, ύστερα από αξιολόγησή τους από το Σχολικό Συμβούλιο στις αρχές κάθε σχολικού έτους προτείνεται να είναι οι παρακάτω:

- Τακτική και συνεχή πληροφόρηση με όλες τις μορφές επικοινωνίας σε όλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους, αν αυτό είναι δυνατό, ούτως ώστε να εξαλειφθεί η περίπτωση αδυναμίας επικοινωνίας με τους γονείς. Από την έναρξη του σχολικού έτους οι γονείς θα ενημερώνονται για τους στόχους του σχολείου, τις εκπαιδευτικές αλλαγές που θα εφαρμοστούν και τις σχολικές δραστηριότητες που έχουν προγραμματιστεί κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους (Patrikakou, 2008).
- Επίδειξη αβρότητας και σεβασμού από τον διευθυντή, τους εκπαιδευτικούς και το βοηθητικό προσωπικό από τη στιγμή που οι γονείς θα εισέρχονται στο σχολείο μέχρι την αποχώρησή τους. Η παραπάνω συμπεριφορά, βέβαια, θα απορρέει από τη σχολική κουλτούρα (Ανθοπούλου, 2008) που θα έχει διαμορφωθεί στο σχολικό περιβάλλον και από την επαγγελματική κατάρτιση όσων θα εμπλέκονται με τη λειτουργία της σχολικής μονάδας. Με αυτόν τον τρόπο οι γονείς άσχετα με την κοινωνική ή την πολιτιστική τους προέλευση θα αισθάνονται ικανοποίηση για την ευγενική υποδοχή (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008).
- Η εκπαιδευτική μονάδα θα έχει μεριμνήσει για την εξεύρεση κατάλληλης αίθουσας υποδοχής. Στο χώρο αυτό θα πραγματοποιούνται ενημερωτικές συναντήσεις, προβολή βιντεοταινιών από τις δραστηριότητες των παιδιών τους, ανάρτηση μαθητικών έργων σε περίοπτη θέση (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008). Επίσης, στον ίδιο χώρο μπορεί να υπάρχει πίνακας ανακοινώσεων σχετικά με τις δράσεις του σχολείου και τη λήψη των αποφάσεων για θέματα που τους αφορούν, καθώς επίσης και ειδικό κουτί εισηγήσεων από τους γονείς με προτάσεις για την ανάπτυξη και τη βελτίωση της σχολικής μονάδας. Ακόμη στο χώρο αυτόν οι γονείς που θέλουν να συμμετάσχουν εθελοντικά στα εκπαιδευτικά δρώμενα, μπορούν να προετοιμάζουν τις δραστηριότητές τους (Epsteinetal., 2002).
- Το σχολείο κατά τον προγραμματισμό θα λαμβάνει υπόψη του και τους γονείς οι οποίοι συναντούν εμπόδια συμμετοχής. Με το σκεπτικό αυτό προτείνεται να δημιουργηθεί μια μικρή ομάδα καταρτισμένων εκπαιδευτικών με σκοπό την κατ' οίκον επίσκεψή τους σε συνεργασία με την τοπική κοινότητα και με ειδικούς επιστήμονες από άλλες υπηρεσίες. Το σχολείο για να στηρίξει τα παιδιά αυτών των οικογενειών, πρέπει πρώτα να στηρίζει τις οικογένειές τους (Epsteinetal., 2002).
- Η πρόσκληση γονέων διαφορετικών επαγγελματικών ειδικοτήτων με σκοπό την ενημέρωση των μαθητών του λυκείου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του κάθε επαγγέλματος, καθώς και την ενημέρωσή τους για τις προϋποθέσεις εξάσκησής του, πιθανόν να δώσει λύσεις στους προβληματισμούς και στις αγωνίες των μαθητών αυτού του επιπέδου εκπαίδευσης. Η δράση αυτή μπορεί να εξαπλωθεί και στις άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης και να προσδώσει στους μαθητές ενημέρωση και εξειδικευμένες πληροφορίες (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008). Αρωγός στην ενίσχυση της γονεϊκής συμμετοχής θα είναι και η τοπική κοινότητα. Η τοπική κοινότητα, εκτός της επίλυσης οικονομικών προβλημάτων και

δυσχερειών, μπορεί να επιλύσει διάφορα θεσμικά θέματα και να συμβάλλει με διάφορους τρόπους στη λειτουργία του σχολείου. Επίσης η τοπική κοινότητα μέσω του σχολείου θα ενημερώνει τους γονείς για διάφορα προγράμματα (εκπαιδευτικά, πολιτιστικά, κατασκηνωτικά) που υλοποιεί, για τις υπηρεσίες που διαθέτει σε θέματα κοινωνικής ένταξης, ψυχικής υγείας, πολιτιστικών δράσεων κλπ. Η εμπλοκή της τοπικής κοινότητας θα δημιουργήσει στους γονείς το «αίσθημα του ανήκειν», όπως ισχυρίζεται η Αθανασούλα-Ρέππα (2008) και κίνητρα για τη συμμετοχή τους.

- Με πρωτοβουλία της εκπαιδευτικής μονάδας, βοηθούμενης από την τοπική κοινότητα, μπορεί να δημιουργηθεί μια άτυπη σχολή γονέων η οποία θα λειτουργεί κάθε δεύτερο σαββατοκύριακο στην αίθουσα υποδοχής. Στόχος της θα είναι η επιμόρφωση των γονέων σε θέματα συμβουλευτικής, παιδαγωγικού, ψυχολογικού και κοινωνιολογικού περιεχομένου. Μια συμπληρωματική πρακτική της παραπάνω πρωτοβουλίας θα είναι η δημιουργία δανειστικής βιβλιοθήκης και για τους γονείς (Hill & Tyson, 2009) .
- Ο εκπαιδευτικός της κάθε τάξης (δημοτικό σχολείο και γυμνάσιο) θα αναλαμβάνει με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς να παρέχει οδηγίες στους γονείς για τον τρόπο βοήθειας και ελέγχου της σχολικής εργασίας. Επίσης θα προτείνει κατάλογο ιστοσελίδων με ψυχοπαιδαγωγικό περιεχόμενο και κατάλογο κατάλληλων εξωσχολικών βιβλίων. Στην πρώτη συνάντηση θα ζητήσει με διακριτικότητα από τους γονείς των νέων μαθητών περισσότερες πληροφορίες για τα παιδιά τους σχετικά με τις μαθησιακές τους επιτεύξεις ή δυσκολίες, με τη συμπεριφορά τους ή κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό. Ακόμη θα ενημερώνει τακτικά την οικογένεια είτε στο σχολείο είτε εκτός αυτού για την επίδοση και την συμπεριφορά του παιδιού της (Gonzalez-Dehassetal., 2005).
- Σε αρκετά σχολεία, κυρίως στα διαπολιτισμικά, φοιτούν μαθητές που προέρχονται από διάφορες εθνικότητες και πολιτισμούς. Τα σχολεία αυτά θα πρέπει να φροντίσουν για τον τρόπο με τον οποίο θα επικοινωνούν με τους γονείς των μαθητών, γιατί πιθανόν να μιλούν μόνο τη γλώσσα από τη χώρα την οποία προέρχονται.
- Τέλος, προτείνεται, με παρότρυνση του διευθυντή και του διδακτικού προσωπικού της σχολικής μονάδας, η κινητοποίηση της εθελοντικής προσφοράς των γονέων. Οι γονείς μπορούν να προσφερθούν εθελοντικά για τη διεξαγωγή διαφόρων σχολικών δραστηριοτήτων (σχολικές εκδηλώσεις, γιορτές, επισκέψεις, δενδροφυτεύσεις, καθαρισμό παραλιών και χώρων αναψυχής), σχολικών προγραμμάτων (Αγωγής Υγείας, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης). Η οργάνωση των παραπάνω εκδηλώσεων ή προγραμμάτων θα μπορεί να γίνεται με τέτοιο τρόπο που να κάνει εφικτή την παρουσία των γονέων (μέρες και ώρες των συναντήσεων) αλλά και να λειτουργεί ως κίνητρο για συμμετοχή των γονέων (π.χ. η πρόσκληση να προέρχεται από το ίδιο το παιδί) (Epsteinetal., 2002).

Η ανάπτυξη των σχέσεων σχολείου-γονέων δεν πρέπει να επαφίεται μόνο στη μονομερή πρωτοβουλία του σχολείου αλλά και στην έμπρακτη πρωτοβουλία των γονέων. Το σχολείο

είναι ανάγκη να είναι ανοικτό στην κατάθεση προτάσεων και τη λήψη πρωτοβουλιών από τους γονείς, αρκεί να εξυπηρετούν τους στόχους του σχολείου και να μην παρεμποδίζουν την εύρυθμη λειτουργία του. Κάποιες πρωτοβουλίες και προτάσεις από πλευράς γονέων θα μπορούσε να είναι οι παρακάτω:

- Διοργάνωση εκθέσεων βιβλίου των πιο γνωστών εκδοτικών οίκων στο τελευταίο διήμερο των διακοπών των Χριστουγέννων, του Πάσχα και των καλοκαιρινών διακοπών. Η έκθεση βιβλίου θα αποσκοπεί στη συγκέντρωση χρημάτων για ενίσχυση του ταμείου του συλλόγου γονέων και στη μετάδοση και ανάπτυξη της φιλαναγνωσίας από μέρους των παιδιών.
- Διοργάνωση ψυχαγωγικών εκδηλώσεων κάποια σαββατοκύριακα του σχολικού έτους με χορούς, παιχνίδια, θεατρικά σκετς στην αυλή ή στο εντευκτήριο του σχολείου σε συνδυασμό με την ψυχαγωγία των παιδιών και την συγκέντρωση χρημάτων για το ταμείο του συλλόγου.
- Σχεδιασμός, προετοιμασία και πραγματοποίηση εκπαιδευτικών εκδρομών τα σαββατοκύριακα ή τις ημέρες των διακοπών των Χριστουγέννων ή του Πάσχα.
- Για την ενίσχυση των εσόδων του ταμείου του συλλόγου οι γονείς θα μπορούσαν να διοργανώσουν σχολικά bazaars, τα προϊόντα των οποίων θα κατασκευάζουν οι ίδιοι π.χ. αγιοβασιλιάτικα σκουφάκια, λαμπάδες, γλυκά, χυμούς. Ακόμη και να απευθυνθούν στους επιχειρηματίες της περιοχής που ανήκει το σχολείο.
- Κατασκευή ηλεκτρονικού ιστολογίου με την επωνυμία του συλλόγου. Μέσα από το ιστολόγιο θα υπάρχει δυνατότητα μετάδοσης των πληροφοριών για δράσεις που αφορούν το σύλλογο και το σχολείο, δυνατότητα επικοινωνίας των μελών του συλλόγου και δυνατότητα παράθεσης πηγών μάθησης και ψυχαγωγίας για τα παιδιά. Αρκετοί γονείς είναι εξοικειωμένοι με τις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας και η παραπάνω πρωτοβουλία θα ενισχύσει τους διαύλους επικοινωνίας με τα μέλη του συλλόγου.
- Συγκέντρωση τροφίμων είτε από προσφορές των μαθητών είτε από προσφορές επιχειρηματιών με σκοπό τη διανομή τους σε άπορες οικογένειες που διαμένουν στην περιοχή του σχολείου ή σε άπορες οικογένειες μαθητών του σχολείου κατά την περίοδο των μεγάλων θρησκευτικών εορτών και όχι μόνο.
- Κάποια σχολεία που η οικονομική ενίσχυσή τους από τους δήμους είναι πενιχρή, αντιμετωπίζουν συχνά κτιριακά προβλήματα ή ελλείψεις σε τεχνολογικό εξοπλισμό. Τα ταμεία των συλλόγων γονέων που αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για τη συγκέντρωση χρηματικών πόρων, θα μπορούσαν να βοηθήσουν προς αυτές τις κατευθύνσεις π.χ. ελαιοχρωματισμό του κτιρίου, αγορά δύο υπολογιστών με τα περιφερειακά τους, ανανέωση της βιβλιοθήκης του σχολείου.

- Αν τα χρήματα του ταμείου ενός συλλόγου γονέων δεν επαρκούν για την κάλυψη των παραπάνω αναγκών, ο σύλλογος μπορεί να αναλάβει την πρωτοβουλία να αιτηθεί τη χορηγία μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων στο εσωτερικό και το εξωτερικό.

Πρέπει να επισημανθεί ότι για την πραγματοποίηση αρκετών από τις παραπάνω προτάσεις ή πρωτοβουλίες των γονέων κρίνεται απαραίτητη η αρωγή των εκπαιδευτικών του σχολείου.

2. Συγκρούσεις σχολείου – γονέων

2.1. Πηγές συγκρούσεων

Το σχολείο και οι γονείς μοιράζονται την ευθύνη της εκπαίδευσης των παιδιών. Και τα δύο μέρη προσπαθούν να διαμορφώσουν στο παιδί μια θετική αντίληψη για τη διαδικασία της εκπαίδευσής του. Όμως, αρκετές φορές κατά την προσπάθεια αυτή εγείρονται συγκρούσεις (Mastrangelo, 2011). Οι συγκρούσεις αυτές οφείλονται συνήθως σε διάφορες αιτίες όπως:

Η αναποτελεσματική διεκπεραίωση της επικοινωνίας από μέρους του σχολείου προκειμένου να ενημερωθούν οι γονείς. Πολλές φορές η ενημέρωση των γονέων διεκπεραιώνεται προφορικά προς τους γονείς μέσω των παιδιών τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μεταφέρεται το μήνυμα στους γονείς παραποιημένο, καθυστερημένο ή και να μη μεταφέρεται ποτέ (Mastrangelo, 2011). Αρκετοί γονείς έχουν διαφορετικές αντιλήψεις για τη μαθησιακή διαδικασία και πιστεύουν ότι η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού ή του σχολείου δεν είναι η αναμενόμενη. Η διαχείριση της συμπεριφοράς των μαθητών στην τάξη και γενικότερα μέσα στο χώρο του σχολείου, αποτελεί σημείο τριβής όχι μόνο ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους γονείς αλλά και ανάμεσα στους ίδιους τους γονείς. Μια από τις κύριες αιτίες συγκρούσεων είναι αξιολόγηση των μαθητών (Mastrangelo, 2011). Αρκετοί γονείς λειτουργούν προστατευτικά και δεν αποδέχονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης των παιδιών τους (Epsteinetal., 2002). Επίσης η σύγκρουση μπορεί να επέλθει, όταν οι συγκρουόμενες πλευρές δε γνωρίζουν τις αρχές της επικοινωνίας και τους τρόπους καλής συμπεριφοράς (Αθανασούλα-Ρέππα, 2013). Ακόμη η μη τήρηση του «συμβολαίου» που συνδιαμορφώνεται κι από τις δύο πλευρές στην έναρξη της σχολικής χρονιάς, μπορεί να αποτελέσει πηγή σύγκρουσης. Η μειωμένη ή μηδενική γονεϊκή συμμετοχή στις δράσεις του σχολείου που έχει σαν αποτέλεσμα την ανυπαρξία αλληλεπίδρασης, αποδοχής και κατανόησης και των δύο πλευρών, μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τις σχέσεις των δύο πλευρών. Τέλος, οι συγκρούσεις οφείλονται και στην ακαμψία των στάσεων, αντιλήψεων και απόψεων των εκπαιδευτικών και γονέων (Epsteinetal., 2002).

2.2. Πρακτικές πρόληψης και αποφυγής των συγκρούσεων

Μια πρακτική πρόληψης και αποφυγής των συγκρούσεων είναι η συχνή, τακτική και σαφής επικοινωνία (Κόκκος, 1999). Υπάρχουν γονείς που δυσκολεύονται να αποκωδικοποιήσουν τα μηνύματα και χρειάζονται περισσότερες διευκρινίσεις. Η χρήση μιας απλούστερης γλώσσας θα έλυνε το πρόβλημα αυτό. Ακόμη η δια ζώσης τηλεφωνική ή ηλεκτρονική επικοινωνία με επιβεβαίωση της ανάγνωσης των μηνυμάτων από τον παραλήπτη θα λειτουργούσε πολύ θετικά προς την κατεύθυνση αυτή. Το σχολείο είναι ανάγκη να είναι «ανοικτό» και κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας (Hill&Tyson, 2009). Η παρουσία του γονέα π.χ. ως βοηθού στην τάξη μπορεί να δώσει την ευκαιρία στο γονέα να σχηματίσει άποψη για την αποτελεσματικότητα του δασκάλου, για την επίδοσή του παιδιού του στην ομάδα καθώς και για τη συμπεριφορά του. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διεργασία, τις αρχές και τις ικανότητες που απαιτούνται για την αποτελεσματική επικοινωνία, καθώς επίσης και η επιμόρφωση στη διαχείριση των συγκρούσεων θα συντελούσε κι αυτή με τη σειρά της στην πρόληψη ή την αποφυγή τους και τη διαχείρισή τους (Γιοβαζολιάς, 2011). Πολλές φορές ανάμεσα στους μαθητές δημιουργούνται προστριβές οι οποίες, αν δεν αμβλυνθούν, μεταφέρονται και στο γονεϊκό πεδίο. Ο εκπαιδευτικός ανάλογα με την περίπτωση πρέπει να επιλύσει τα προβλήματα άμεσα. Σε περίπτωση που δεν μπορεί να τα επιλύσει άμεσα, είναι ανάγκη να ενημερώσει τον διευθυντή και τους γονείς (Αθανασούλα-Ρέππα, 2013).

Η ενημέρωση των γονέων για τους στόχους του σχολείου και η συνδιαμόρφωση του «συμβολαίου» θα λειτουργήσει αποσβεστικά στην ύπαρξη διαφωνιών κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους. Επίσης η δημιουργία μιας άτυπης σχολής γονέων στο χώρο του σχολείου ή η παρουσία των γονέων στη σχολή γονέων (Hill&Tyson, 2009) της τοπικής κοινότητας, μπορεί να προσφέρει πολλά οφέλη στην οικοδόμηση της σχέσης σχολείου και γονέων, γιατί μέσα από τον αναστοχασμό της επιμόρφωσης αλλάζουν απόψεις, αντιλήψεις, στάσεις και συμπεριφορές. Τέλος, μια καλή πρακτική αποτελεί ο ορισμός καταρτισμένου εκπαιδευτικού ή καταρτισμένων εκπαιδευτικών (ανάλογα με την οργανικότητα της εκπαιδευτικής μονάδας) από το σύλλογο των διδασκόντων, ως διαμεσολαβητές (Αθανασούλα-Ρέππα, 2013) σε περίπτωση που η σύγκρουση δεν επιλύεται από τους άμεσα εμπλεκόμενους.

2.3. Διαχείριση των συγκρούσεων

Κάποιες στιγμές οι συγκρούσεις μεταξύ γονέων και σχολείου είναι αναπόφευκτες, έστω κι αν έχουν δημιουργηθεί οι καλύτερες συνθήκες πρόληψής τους. Όσο πιο γρήγορα επιλυθούν, τόσο πιο γρήγορα θα αποφεύγονται οι διαπληκτισμοί και θα εξομαλύνεται η λειτουργία του σχολείου. Η Rappaport (2012) προτείνει την παρακάτω προσέγγιση σε περίπτωση που η αποφυγή της σύγκρουσης είναι αναπόφευκτη:

α. Μερικές φορές ο εκπαιδευτικός ή ο διευθυντής του σχολείου, αντιμετωπίζοντας έναν οργισμένο γονέα, πυροδοτεί την αύξηση της οργής του όταν π.χ. έχει στραμμένη την προσοχή

του αλλού. Η καλή διαχείριση της «γλώσσας του σώματος» και η αξιοπρεπής ακρόασή του θα συμβάλλει στην εκτόνωση της οργής του γονέα, γιατί θα αισθάνεται ότι ο ακροατής του τον παρακολουθεί. β. Συνήθως η συχνή προσφώνηση των γονέων με το όνομά τους φαίνεται ότι μειώνει την οργή των γονέων. Η απρόσωπη προσφώνηση του γονέα δε βοηθάει στην οικοδόμηση μιας σχέσης, η οποία είναι το κλειδί για την επίλυση μιας σύγκρουσης. γ. Σε περιπτώσεις παραβατικής συμπεριφοράς των μαθητών δεν προσβάλλεται ο γονέας με ερωτήσεις τύπου ανακριτή ούτε επιπλήττεται. Αισθάνεται υπόλογος για το παιδί του αλλά αυτό μπορεί να τον εξοργίσει. Η περιγραφή της συμπεριφοράς του παιδιού του με παιδαγωγικό τακτ επιφέρει θετικά αποτελέσματα. δ. Η καθυστέρηση της συνάντησης με έναν εξοργισμένο γονέα δυσκολεύει την επίλυση της σύγκρουσης. Επίσης η προσπάθεια επαναλαμβανόμενων επαφών θα λειτουργήσει θετικά στο μέλλον. ε. Έχει αποδειχτεί ότι η άμεση διαφωνία δεν επιλύει τη σύγκρουση. Η χρησιμοποίηση της τεχνικής των ερωτήσεων με ηρεμία στοχεύοντας στην έμμεση διαφωνία συνήθως αποσοβεί τη σύγκρουση. στ. Η διαπραγμάτευση, ο χειρισμός της κατάστασης με ηρεμία και όχι με εχθρότητα μπορεί να αμβλύνει τη σύγκρουση. Πολλές φορές οι οργισμένοι γονείς αμφισβητούν τις ικανότητες των εκπαιδευτικών και εκείνοι αμύνονται εχθρικά αλλά η τακτική τους αυτή δε βοηθά. Αυτό είναι ένα δύσκολο σημείο που μπορεί να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις. Αντίθετα, η τάση για κατανόηση και αποδοχή του άλλου θα τους ηρεμήσει (Κόκκος, 1999). ζ. Σε περίπτωση που οι παραπάνω πρακτικές δεν επαρκούν στην επίλυση της σύγκρουσης, καλό θα είναι να ζητηθεί η βοήθεια του διευθυντή της εκπαιδευτικής μονάδας ή του συναδέλφου που έχει οριστεί ως διαμεσολαβητής (Αθανασούλα-Ρέππα, 2013).

Συμπεράσματα

Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν υπάρχουν θεσμοθετημένα προγράμματα γονεϊκής συμμετοχής. Η εμπλοκή και η ενεργοποίηση των γονέων στα εκπαιδευτικά δρώμενα επαφίεται στις επιλογές της εσωτερικής πολιτικής και της σχετικής αυτονομίας της κάθε εκπαιδευτικής μονάδας. Όσο πιο ενεργή είναι η συμμετοχή των γονέων, τόσο πιο αποτελεσματική είναι η εκπαιδευτική μονάδα (Γιοβαζολιάς, 2011), αρκεί τα όρια δράσης σχολείου και γονέων να είναι διακριτά. Ωστόσο, τα όρια αυτά μερικές φορές είναι δυσδιάκριτα ή δεν χαράσσονται με αποτέλεσμα να ακολουθούν συγκρουσιακές καταστάσεις οι οποίες, αν δεν προληφθούν ή δεν αντιμετωπιστούν, αποτελούν τροχοπέδη στην εύρυθμη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της μονάδας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Gonzalez-Dehass, A., Willems, P. & Doan Holbein, M. (2005). Examining the Relationship between Parental Involvement and Student Motivation. *Educational Psychology Review*, 17(3), 100-123.

- Davies, D. & Johnson, V. R.(1996). Crossing boundaries: An introduction. Στο: Λ. Συμεού (Επιμ.), *Σχέσεις σχολείου, οικογένειας: έννοιες, μορφές και συνεπαγωγές* (36, 101-113). Παιδαγωγική Επιθεώρηση.
- Epstein, J., Sanders, M, Simon, B., Salinas, K., Janson, N. & VanVoorhis, F. (2002). *School, family, and community partnerships: Your handbook for action*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Hill, N., & Tyson, D.(2009). Parental Involvement in middle school: A meta-analytic Assessment of the strategies that promote Achievement. *Developmental Psychology*, 45(3), 740-763.
- Ice, L.C. & Hoover-Dempsey, V. K. (2011). Linking Parental Motivations for Involvement and Student Proximal Achievement Outcomes in Homeschooling and Public Schooling Settings. *Education and Urban Society*, 43(3), 449 – 369.
- Mastrangelo, J. (2011). *Teacher and parent Conflict*. Ανακτήθηκε στις 23 Απριλίου 2014 από <http://www.livestrong.com/article/221007-teacher-and-parent-conflict/>
- Patrikakou, E. (2008). *The power of parent involvement: evidence, ideas and tools for student success*. Ανακτήθηκε στις 6 Δεκεμβρίου 2014 από http://education.praguesummerschools.org/files/education/patrikakou_2.pdf
- Rappaport, N. (2012). A mindful approach to parent conflict. Ανακτήθηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2014 από <http://goo.gl/N8h4ky>
- Soliman, I. (1995). From involvement to participation: Six levels school community Interaction. Στο: Λ. Συμεού (Επιμ.), *Σχέσεις σχολείου, οικογένειας: έννοιες, μορφές και συνεπαγωγές* (36, 101-113). Παιδαγωγική Επιθεώρηση.
- Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (2008). Ο εκπαιδευτικός οργανισμός και το ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον. Στο: Α. Κόκκος (Επιμ.), *Κοινωνική και Ευρωπαϊκή Διάσταση της Εκπαιδευτικής Διοίκησης* (τόμ. 3, 39-92). Πάτρα: ΕΑΠ.
- Αθανασούλα –Ρέππα, Α. (2013). Συγκρούσεις – Ηγεσία και Αποτελεσματικότητα στα Σχολεία. Στο: *Παράλληλα Κείμενα για τη θεματική ενότητα: Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων*. Πάτρα: ΕΑΠ
- Γιοβαζολιάς, Θ. (2011). *Σχολές Γονέων: Συνεργασία Εκπαιδευτικών – Οικογένειας*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Ανακτήθηκε στις 11 Δεκεμβρίου 2015 από <http://goo.gl/nWVlHq>
- Κόκκος, Α. (1998). Στοιχεία Επικοινωνίας. Στο: Α. Κόκκος, Α. Λιοναράκης & Χ. Ματραλής (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Σχέσεις διδασκόντων και διδασκομένων* (τόμ. 2, 53-102). Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κουτούζης, Μ. (1999). *Γενικές αρχές Μάνατζμεντ, Τουριστική Νομοθεσία και Οργάνωση Εργοδοτικών και Συλλογικών Φορέων: Γενικές αρχές Μάνατζμεντ* (τόμ. 1). Πάτρα: ΕΑΠ
- Λαγουμίδη, Μ. (2012). *Γονεϊκή συμμετοχή: απαραίτητη*. Ανακτήθηκε στις 22 Δεκεμβρίου 2014 από <http://goo.gl/HRcfFs>

- Μπάκας, Θ. (2007). *Το περιφερειακό επίπεδο διοίκησης της εκπαίδευσης. Αδυναμίες – ελλείψεις – προοπτικές*. Ανακοίνωση στο Συνέδριο, Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας, Ιωάννινα.
- Μπόνια, Α. (2011). *Η στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στη γονεϊκή εμπλοκή στο δημοτικό σχολείο* (Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων). Ανακτήθηκε 5 Δεκεμβρίου 2014 από <http://hdl.handle.net/10442/hedi/30031>
- Πασιαρδή, Γ. (2001). *Το σχολικό κλίμα: Θεωρητική ανάλυση και εμπειρική διερεύνηση των βασικών παραμέτρων του*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Συμεού, Λ. (2003). Σχέσεις σχολείου οικογένειας: έννοιες, μορφές και εκπαιδευτικές συνεπαγωγές. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 36, 101-113.